

Wyrok z dnia 9 stycznia 2001 r.

I PKN 167/00

Działalność oświatowa polegająca na prowadzeniu szkoły nie może być podejmowana na zasadach określonych w przepisach o działalności gospodarczej (art. 83a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, jednolity tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.).

Szkoła nie jest pracodawcą w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski, Sędziowie SN: Jadwiga Skibińska-Adamowicz, Barbara Wagner (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2001 r. sprawy z powództwa Stowarzyszenia Rodziców i Nauczycieli w S. w likwidacji przeciwko Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w S. o zapłatę, na skutek kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 28 grudnia 1999 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e

Sąd Apelacyjny w Białymstoku wyrokiem z dnia 28 grudnia 1999 r. [...] oddalił apelację Stowarzyszenia Rodziców i Nauczycieli w S. od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 30 września 1999 r. [...], oddalającego jego powództwo przeciwko Funduszowi Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w S. o zapłatę.

Sąd ustalił, że nauczycielom Społecznego Liceum Ogólnokształcącego w S., zlikwidowanego z końcem sierpnia 1998 r. uchwałą Stowarzyszenia Rodziców i Nauczycieli w S. - założyciela i podmiotu prowadzącego szkołę - nie zostały wypłacone należności ze stosunku pracy (odprawy, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop, od-

szkodowania z tytułu skrócenia okresu wypowiedzenia) na łączną kwotę 23.051,22 zł. Pracodawcą nauczycieli było Społeczne Liceum Ogólnokształcące, a nie Stowarzyszenie.

Szkoła nie jest pracodawcą w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. z 1994 r. Nr 1, poz. 1 ze zm.), powoływanej dalej także jako „ustawa”. Nie została ona utworzona w celach zarobkowych. Jej celem była działalność wychowawcza i oświatowa, nie zaś gospodarcza. Zdaniem Sądu, nie można też przyjąć, że Stowarzyszenie Rodziców i Nauczycieli założyło szkołę w celach zarobkowych. Według art. 2 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. Nr 20, poz. 104 ze zm.), stowarzyszenie jest samorządnym, dobrowolnym i trwałym zrzeszeniem o celach niezarobkowych i, stosownie do art. 34, możliwość uzyskiwania przez nie dochodu w celach innych niż realizacja niezarobkowych celów statutowych jest wykluczona. Społeczne Liceum Ogólnokształcące, jako podmiot nie prowadzący działalności gospodarczej, nie opłacało składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Strona powodowa zaskarżyła ten wyrok kasacją. Wskazując jako jej podstawy: (a) „sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału” przez przyjęcie, że „z chwilą likwidacji Szkoły powodowe Stowarzyszenie nie mogło stać się pracodawcą pracowników Szkoły, ani nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania pracowników, a jedynie na podstawie art. 7 ustawy z dnia 28.XII. 1993 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy ma legitymację czynną do występowania w sprawie” oraz, „że szkoła, będąc jednostką organizacyjną Stowarzyszenia, nie prowadziła działalności gospodarczej”; (b) „nie wyjaśnienie wszystkich istotnych okoliczności dla rozpoznania sprawy przez przyjęcie, że powodowe Stowarzyszenie posiada legitymację czynną w niniejszej sprawie, przy jednoczesnym pominięciu wskazania z jakiej okoliczności Stowarzyszenie czerpie uprawnienia”; (c) „pominięcie przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy treści art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r.”, wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Pełnomocnik skarżącej wywodził, że pomimo, iż pracodawcą nauczycieli była szkoła, po jej likwidacji odpowiedzialność za zobowiązania wobec pracowników szkoły ponosi stowarzyszenie jako jej właściciel. „Poza stosunkami pracowniczymi, w obrocie cywilnoprawnym to Stowarzyszenie występowało jako podmiot praw i obowiązków (a nie

szkoła)”. Powołując art. 7 ust. 1 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych jako podstawę prawną legitymacji do występowania w sprawie Sąd „nie wskazał z jakiej okoliczności Stowarzyszenie czerpie swoje uprawnienie, a co posiada kapitalne znaczenie dla rozpoznania niniejszej sprawy”. „Rygorystyczna interpretacja ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych przez Sąd Apelacyjny powoduje, że pracownicy zlikwidowanej szkoły są całkowicie pozbawieni możliwości zaspokojenia swoich słuszných roszczeń”. Poza tym, wobec braku definicji działalności gospodarczej w ustawie, należy ją rozumieć „w sposób najpełniejszy, odpowiadający ratio legis ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafny jest zarzut kasacji, że Sądy obu instancji pominęły przy rozpoznawaniu sprawy treść art. 2 ust. 2 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych, skupiając swoją uwagę, podobnie zresztą jak i strona skarżąca, na rozważaniach czy szkoła jest pracodawcą zatrudniającym pracowników w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą (art. 2 ust. 1). Art. 2 w ust. 2 ustawy stanowi, że jej przepisy stosuje się do takiego pracodawcy będącego jednostką organizacyjną, wobec którego odrębne przepisy nie wyłączają możliwości ogłoszenia upadłości i przewidują możliwość jego likwidacji. Zatem pracodawca niewypłacalny w rozumieniu ustawy z dnia 29 grudnia 1993 r. nie tylko musi prowadzić działalność gospodarczą, ale musi mieć także zdolność upadłościową. Art. 3 rozporządzenia Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe (jednolity tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512) określa podmioty, których upadłości nie można ogłosić. Wśród nich znajdują się nie będący osobą prawną przedsiębiorcy, których działalność nie wymaga zgłoszenia do ewidencji w myśl przepisów o działalności gospodarczej. Gdyby nawet założyć, że szkoła może być przedsiębiorcą, a zatem prowadzić działalność usługową w zakresie oświaty w celach zarobkowych, (co jest błędne w świetle art. 83a ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, zgodnie z którym na zasadach określonych w przepisach o działalności gospodarczej może być podejmowana tylko działalność oświatowa nie obejmująca prowadzenia szkoły), przepisy ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 41, poz. 324 ze zm.) nie przewidywały obowiązku zgłoszenia do ewidencji założenia i prowadzenia szkoły niepublicznej (art. 10 pkt 4). Tryb zakładania, prowadzenia i likwidacji szkół określa ustawa dnia 7

września 1991 r. o systemie oświaty (jednolity tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.). Także przepisy tej ustawy (art. art. 82 - 90) nie przewidują możliwości ogłoszenia upadłości szkoły. Zatem szkoła nie jest pracodawcą w rozumieniu art. 2 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych nie tylko dlatego, że nie jest podmiotem działalności gospodarczej (ust.1), ale i dlatego, że nie ma zdolności upadłościowej (ust.2). Wobec tego roszczenia jej pracowników nie podlegają zaspokojeniu z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Z tego też względu szkoły są zwolnione z obowiązku opłacania składek na ten Fundusz.

Trafnie Sądy obu instancji przyjęły, że Stowarzyszenie Rodziców i Nauczycieli w S. jest legitymowane czynnie w postępowaniu o zaspokojenie roszczeń nauczycieli zlikwidowanego przez nie Społecznego Liceum Ogólnokształcącego. Według bowiem art. 7 ust. 1 i 1b ustawy, wykaz nie zaspokojonych roszczeń pracowniczych sporządza i przekazuje kierownikowi wojewódzkiej jednostki organizacyjnej właściwej w sprawach zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu, pracodawca, syndyk, likwidator lub inna osoba sprawująca zarząd majątkiem pracodawcy. Stowarzyszenie jako założyciel, prowadzący i likwidator Społecznego Liceum Ogólnokształcącego w S. było podmiotem zarządzającym majątkiem tej szkoły, co przyznaje sama strona skarżąca stwierdzając, że w obrocie cywilnoprawnym jako podmiot praw i obowiązków występowało Stowarzyszenie, a nie szkoła. Nie było natomiast nigdy pracodawcą nauczycieli szkoły i nie stało się nim po zlikwidowaniu tej placówki. W tym zakresie wywód pełnomocnika strony skarżącej jest niekonsekwentny i prawnie nieuzasadniony. Wśród niezaspokojonych roszczeń nauczycieli Społecznego Liceum Ogólnokształcącego wykazano odprawy pieniężne z tytułu rozwiązania stosunku pracy w związku z likwidacją szkoły oraz odszkodowania z tytułu skrócenia okresu wypowiedzenia. Znaczy to, że Stowarzyszenie nie stało się następcą prawnym szkoły i pracodawcą nauczycieli zatrudnionych w niej przed likwidacją. Do przyjęcia takiego następstwa w stosunkach pracy nie ma podstawy prawnej ani w Kodeksie pracy, ani w ustawie z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 1997 r. Nr 56, poz. 357 ze zm.), ani w ustawie o systemie oświaty, ani w Prawie o stowarzyszeniach, ani w żadnych innych aktach prawnych, które mogłyby tę kwestię normować. Nie znaczy to, że za zobowiązania Szkoły wynikające ze stosunków pracy łączących ją z nauczycielami, Stowarzyszenie nie odpowiada w ogóle. Nie odpowiada jednak jako pracodawca.

Mając powyższe na względzie Sąd Najwyższy, stosownie do art. 393¹² KPC, orzekł jak w sentencji.

=====